

ANNETTE ARLANDER

RAKAS MÄNTY, TERVEHDYS MÄNTY, PÄIVÄÄ MÄNTY – PUHETTA PUILLE TAITEEN KONTEKSTISSA

Kuva 1. *Dear Pine* (2020) videostillkuva. Kuva: Annette Arlander.

Tässä tekstissä lähtökohtani on kirjoittamisen ja puhumisen suhde, kirjoitetun lukeminen ja puhutun litteroiminen tekstiksi mediataiteen ja taiteellisen tutkimuksen kontekstissa, videoteosten yhteydessä. Pohdin puille kirjoittamisen ja puille puhumisen tai puhumalla kirjoittamisen praktiikkaa esimerkkinäni yhtäältä suomenkielinen kirje Öron männylle marraskuussa 2020, joka on lisätty luettuna osaksi videoteosta ja toisaalta kolme äänitettyä ja litteroitua puhetta Silakkarin männylle elokuussa 2022, jotka on muokattu paitsi videoteoksiksi myös erillisiksi podcast-jaksoiksi. Tekstin tasolla ero korostuu lähinnä lauserakenteissa, puhuttu tai saneltu teksti sisältää enemmän hapuilua ja toistoa, kun taas videon kannalta keskeinen ero on äänen ja kuvan synkronia, joka on mahdollista nimenomaan äänitetyn puheen kohdalla. Taiteellisen tutkimuksen näkökulmasta ehkä kiinnostavinta on molempia yhdistävä seikka, eli tiettyssä ajassa ja paikassa tapahtuva suhteellisen sensuroimaton ajattelu ja kielellinen ilmaisu. Vi-

deokameran myötä syntyvä performanssinomainen intensiteetti, ”tässä ja nyt”, on omiaan auttamaan keskittymistä ja ideoiden syntyä sekä estämään ”peruuttamista”, jo sanotun tai kirjoitetun korjaamista. Toki keskeistä on myös puhuttelun tai puheen kohdistamisen ele, kirjoitetun tai puhutun tekstin tuottaminen tietylle vastaanottajalle, tässä tapauksessa männylle.

Viettäessäni marraskuun 2020 Öres-residenssissä Öron saarella kirjoitin useita kirjoituksia männylle pääosin englanniksi ja muokkasin niistä yksinkertaisia videoteoksia osana taiteellista tutkimushanketta *Kohtaamisia huomattavien ja huomaamattomien puiden kanssa* (2021).¹ Hankkeen vaiheista ja tuotoksista olen kirjoittanut pääosin englanniksi (esim. Arlander 2022a), mutta jotakin myös suomeksi (Arlander 2022b). Ensimmäinen akateemiseen kontekstiin kohdistettu, Örossä kuvattu ja kirjoitettu videoessee julkaistiin monen vaiheen jälkeen lopulta nimellä *Writing with a Pine – Addressing a Tree as Audience* (Arlander 2023) suomalaisessa teatterintutkimuksen julkaisussa. Siinä pohdin nimenomaan puun puhuttelemista kirjoittamalla tai puulle ja puun kanssa puhumista ja niihin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Kirjeiden kirjoittaminen puille niiden luona, kamera todistajana, liittyy toisten puolesta, toisten kanssa tai toisille puhumiseen. Puulle puhuminen, sen sijaan että puhuisi puusta tai puun puolesta tai jopa puuna, on ennen muuta mahdollisuus kohdata puu. Mutta voidaan kysyä, unohdanko yhteisen olemassaolomme elollisen piirissä ja materiaalisen vuorovaikutuksen ruumiidemme välillä, kun kohtelen kasveja henkilöinä, sen sijaan, että tunnistaisin kasvimaaisuuden itsessäni? Verrattuna siihen, että vain hengittäisimme ja esiintyisimme kameralle yhdessä, lisääkö puun puhuttelemisen kirjoittamalla tosiasiaa suhteemme kuvitteellisuutta ja eroa välillämme?

Tässä tekstissä pohdin eettisten kysymysten sijaan puulle kohdistetun kirjeen tai puheen mahdollisuutta toimia tekstinä erillään audiovisuaalisesta asiayhteydestään. Tekstit eivät siis ole alkuaan tekstejä, kirjallisuutta, vaan osia audiovisuaalisista teoksista. Esimerkkityöt kytkeytyvät ennen muuta kieleen perustuvan (language-based) taiteellisen tutkimuksen monipuoliseen kenttään², vaikka ne voisi mieltää jopa jälkikäteen kirjatuiksi esityskäsikirjoituksiksi. Näin ollen en kytke niitä tässä luovan kirjoittamisen, luontokirjoittamisen, ympäristökirjoittamisen, ekologisen kirjoittamisen, tai paikkakirjoittamisen keskusteluihin, joita en juurikaan tunne,³ poikkeuksena Henna Lainisen kiinnostava työ ympäristöpedagogiikan parissa (esim. Koistinen ym. 2022). Olen esitellyt taiteellisen tutkimuksen ja kirjoittamisen ongelmallista suhdetta toisaalla, pohtiessani tekstien rikastamista multimedian avulla (Arlander 2017a, erityisesti sivut 165–170). Tässä tekstissä kysyn tavallaan käänteisestä näkökulmasta, voiko tekstin irrottaa audiovisuaalisesta teoksesta ilman että se köyhtyy liiaksi. Lähdin pohtimaan esimerkkitekstien mahdollisuutta toimia itsenäisinä teksteinä, irrallaan niistä teoksista, joiden osana ja osaksi ne on tuotettu, mutta pian nousi esiin myös muita kysymyksiä kuten puheen ja kirjoituksen suhde. Seuraavassa annan esimerkkitekstieni ensin puhua puolestaan, kos-

1. Kohtaamisia huomattavien ja huomaamattomien puiden kanssa <https://www.uniarts.fi/projektit/kohtaamisia-huomattavien-ja-huomaamattomien-puiden-kanssa/>.

2. Katso esim. Cocker, Emma, Alexander Damianisch, Lena Séraphin & Cordula Daus (toim.), Language-based Artistic Research Group. Society for Artistic Research Special Interest Group. <https://www.researchcatalogue.net/view/835089/835129>.

3. Voin esimerkiksi vain arvailla miksi Ekologisen luovan kirjoittamisen manifestissa korostetaan, että kyse ei ole luontokirjoittamisesta (Schraffenberger 2016, 4).

ka ne sisältävät itsessään pohdintaa omasta luonteestaan. Olen valinnut ne esimerkeiksi koska ne on kirjoitettu ja saneltu suomeksi.

Seuraava kirje on kirjoitettu videoteokseksi, ja se on ainoa, jonka kirjoitin Örössä suomeksi, käsin muistikirjaani videokameran tallentaessa tapahtuman. Sekä video ilman tekstiä, *Dear Pine* (10 min) että video, johon teksti on lisätty suomenkielisenä kertojan-ääninä ja englanninkielisenä tekstinauhana, *Dear Pine (with text)* (4 min 30 sec), kuin myös käsikirjoituksesta litteroitu teksti ja sen englanninkielinen käännös on julkaistu RC-alustalla.⁴ Tässä kirje toimii eräänlaisena yleisesimerkkinä, miten kirjoittaa männylle.

Örö 18 marraskuuta 2020

Rakas mänty,

tervehdys tästä juuriltasi, tai oikeastaan alimmilta oksiltasi – vai olisiko tämä paksu oksa, jonka päällä istun oikeastaan osa vääntynyttä runkoasi. Et ehkä muista minua, mutta olemme tavanneet kerran aikaisemmin. Istuin tässä viime viikolla hytisemässä tuulessa, mutta silloin minulla ei ollut kirjoitusvälineitä mukana, ja kamera tärisi tuulessa niin häiritsevästi, etten koskaan editoinut kuvaa. Saa nähdä miten tällä kertaa käy! Sinänsä tämä tuuli ei ole voimakas, aukea ranta vaan saa sen tuntumaan vahvemmalta. Huomiseksi on luvattu myrskytuulta, yli kaksikymmentä metriä sekunnissa, ja se vaikeuttaa jo merellä liikkumista. Mutta sinun kannaltasi se ei ehkä ole niin kovin poikkeuksellista, olet varmaan kokenut yhden, jos toisenkin myrskyn ja osaat varautuakin niihin. Mutta miten, oikeastaan? Et voi vetää oksiasi kiinni runkoon, tai vetää neulasiasi suppuun – oletan. Mutta se, että kasvat maata pitkin ja enemmän pensaan lailla on varmaan seurausta nimenomaan varustautumisesta tuuleen, vaikken tiedä millä tavalla. Tai, jos ajatellaan jotenkin yksinkertaistetun luonnonvalinnan kautta, ne männyt, jotka valitsivat uhmakkaamman tien ja kasvoivat suoraan, ovat ehkä kaatuneet myrskyissä. Rannoilla näkee kyllä sellaisiakin, jotka kerran kaaduttuaan jatkavat kasvamistaan runko maata myöten, ja luovat uusia oksia ylöspäin latvukseksi. Ehkä sinullekin on joskus sattunut vastaavanlainen onnettomuus, ja olet sitten vain jatkanut kasvamista uusista lähtökohdista. Se on tietysti aika hyvä neuvo itse kullekin, kun ikää karttuu, eikä asioita enää pysty tekemään samalla tavalla kuin ennen. Mutta aina ei ole helppoa nähdä mihin suuntaan sitä pitäisi ryhtyä kasvamaan. Juuri nyt minun ei tarvitse päättää, voin vain istua tässä sinun kanssasi, ja antaa tuuleen puhaltaa lävitseni. Se tulee etelästä eikä ole niin kylmä kuin voisi kuvitella – tai lännestä oikeastaan. Ehkä on silti viisainta jättää sinut tähän tuiverrukseen, kun kerran olet siihen tottunut ja kasvanut. Minulle, heiveröiselle ihmiselle, tämä alkaa olla turhan kylmää. Kiitos, että sain istua tässä tuulessa kanssasi, ja kiitos rauhoittavista ajatuksista, joita minulle annoit, jollakin tavalla tai välityksellä. Toivon sinulle kaikkea hyvää tulevan talven varalle, ja ennen kaikkea, ettei huomina myrsky tuottaisi sinulle tuskaa tai tuhoa. Kiitos, kiitos, ja voi hyvin! AA

Melkein kaksi vuotta myöhemmin, lähestyessäni Silakkarin mäntyä Saaren kartanon mailla, olin jo ryhtynyt puhumaan puille suoraan⁵, äänittäen puheeni ensin mikrofonisiin kädessäni ja sitten puhelimeen sanelun tapaan. Samalla vältän yhden monista paradokseista, puulle puhumisen puusta valmistetulle paperille kirjoittamalla. Suurin etu on kuitenkin siinä, että tekstin voi synkronoida kuvan kanssa. Siinä missä käsin kirjoittaminen

4. *Rakas Mänty – Dear Pine* <https://www.researchcatalogue.net/view/761326/1036306/535/3953>.

5. Örössä 2021 toteutettu *Tala om det för Tallen* -sarja oli ensimmäinen, jossa uskaltauduin puhumaan kirjoittamisen sijasta. <https://www.researchcatalogue.net/view/761326/1107375/399/197>.

on paljon hitaampaa kuin tekstin ääneen lukeminen myöhemmin, siinä sanelun äänittämisen voi tehdä samassa tahdissa kuin videokuvaamisen.⁶ Uuden hankkeeni, *Pondering with Pines – Mieltii mäntyjen kanssa – Funderar med furor*⁷, myötä olin myös ryhtynyt julkaisemaan podcast-jaksoja kolmella kielellä, nimellä *Talking with Trees*.⁸ Teen usein videon ääniraidasta myös podcast-jakson, niin myös tässä tapauksessa. Elokuussa 2022 osallistuin ryhmäresidenssiin Saaren kartanossa ja sen aikana tutustuin myös muutamiin mäntyihin, niiden joukossa Silakkarin mänty⁹, jonka kanssa kuvasin ja äänitin kolme ”keskustelua”. Ne on julkaistu kronologisesti videoina ja litteroituina teksteinä samalla sivulla muiden Saaren mäntyjen kanssa¹⁰ ja myös podcast-jaksoina omana soittolistanaan¹¹. Seuraavassa yhtenä jatkumona etenevät tekstit on paikoitellen jaksoteltu, ja teksteihin on lisätty viitteet niissä mainittuihin teksteihin, mutta muilta osin ne ovat ennallaan, eräänlaisina performanssidokumentteina nekin.

7.8.2022

Tervehdys mänty, istun tässä juurellasi ja yritän suojautua tuulelta koska äänitän puheeni sinulle. Koska olemme ylhäällä kalliolla tuuli tuntuu voimakkaammalta. Kiitos, että saan istua tässä kuitenkin ja kiitos, että sinulla on tällainen juurakko, joka kasvaa maata pitkin, kalliota pitkin, kallion päällä ja muodostaa oivan alustan. Tänään on elokuun seitsemäs päivä, on sunnuntai, ja tämä paikka on lähellä Mynämäkeä Saaren kartanon mailla, tai jos ei suoraan Saaren mailla niin Saaren kartanon alapuolella, luonnonsuojelualueella jonka nimi on Silakkari, ei silakka kari vaan Silakkari. Täältä on upeat näkymät, selkäni takana lintulahdelle ja sinä saat nauttia niistä päivittäin. Kävin täällä eilen ja ajattelin, että tämä on aivan mahtava paikka pohdiskella männyn kanssa, enkä tullut ajatelleeksi, että tämä on todella tuulinen paikka.

Kun mietin mistä voisin keskustella kanssasi, mieleeni tuli haastattelu, Olga Cielemeckan ja Marianna Szczygalskan, nyt äännän kyllä nimen väärin, kahden puolalaisen tutkijan tekemä haastattelu Catriona Sandilandsin kanssa, joka on amerikkalainen queer-tutkija, veteraanifeministi, joka on kirjoittanut myös ekologisista ja kasveihin liittyvistä kysymyksistä. (Cielemecka & Szczygalska 2019). Se teksti on julkaistu jo vuonna 2019 mutta se tuli mieleeni koska olen täällä Saaren kartanon residenssissä ryhmän kanssa, jonka työnimenä on *In Light of Plants*¹² eli *Kasvien valossa*. Ja meidän ohjelmaamme kuuluu huomenna luento, Anna Soulerin luento kasveista ja feminismistä tai kasvillisuusfeminismistä, mitenhän nämä erilaiset vegetatiivisuuteen ja vegetaalisuuteen liittyvät sanat oikeastaan pitäisi kääntää suomeksi. Niillä on eri merkityksiä mutta ”kasvi jotakin”, kasvifeminismi. Ja haastattelussa sitä aihetta sivutaan moneltakin suunnalta. Lisäksi siinä mainitaan monia kiinnostavia teoksia, joista vain osaan olen tutustunut koska kulttuurintutkimus ei ole, puhumattakaan etnobotaniasta siis kansatieteen ja kasvitieteen yhdistel-

6. Apunani on kotitekoinen ”klaffi”: käynnistän videokameran jalustalla, käynnistän äänityksen puhelimessani, sanon ”aloitan nyt” ja lähdän liikkeelle. Editoidessa synkronoin ”aloitan nyt” lauseet videolla ja äänityksessä.

7. *Mieltii mäntyjen kanssa* <https://www.uniarts.fi/projektit/mieltii-mantyjen-kanssa/>.

8. *Talking with Trees* <https://soundcloud.com/user-90370389>.

9. Outo kuvakulma johtuu osin siitä, että kamerajalustani oli kiinni time-lapse videon valmistuksessa toisen männyn kanssa, ja käytin näköalapaikan penkkiä jalustana.

10. *In Light of Plants – Saari* <https://www.researchcatalogue.net/view/1323410/1713324>.

11. *Silakkarin männylle* <https://soundcloud.com/user-90370389/sets/silakkarin-maennylle>.

12. Esittely Koneen säätien sivuilla <https://koneensaatio.fi/en/saari-residence/residency-artists/in-light-of-plants/>.

mistä, ne eivät ole minun erikoisalaani. Mutta tietysti joitakin tekstejä tunsin, klassikkoja kuten Michael Marderin teokset (Marder 2013; 2015; 2017) tai Anna Tsingin (2015; Tsing et al. 2017) ja Donna Harawayn (2016) ajattelun. Ja myös Catriona Sandilandsin mainitsemän Michael Pollanin (2002), joka kirjoitti kasveista jo ennen nykyistä niin sanottua kasvikäännettä, ja käänsi ympäri ajatuksen siitä, että me viljelemme kasveja ja hyödynnämme niitä ja ehdottaa teoksessaan, että tietyt kasvit päin vastoin hyödyntävät ihmisiä ja viettelevät ihmiset viljelemään itseään ja levittämään itseään, kuten vaikkapa omena tai peruna tai huumekasvit tai kahvi. En muista mitä muita esimerkkejä hänellä olikaan, ehkä kannabis. Mutta tietysti on mielenkiintosta ajatella, että miten olisi männyn laita. Samalla tavalla kuin oli yllätys tajuta, että joillakin alueilla mänty on haitallinen vieraslaji, joka leviää ja syö paikallisen kasvuston elinolosuhteita, niin samalla tavalla on hullua ajatella, että männyn tarvitsisivat ihmisten apua viljelyyn tai leviämiseen. Te olette todella hyviä leviämään aivan itsestänne ja olitte täällä Suomenniemelläkin paljon, paljon ennen ihmisiä, luullakseni. Suurin osa männynistä täälläkin on eräänlaisia honkia tai ehkä niitä voisi sanoa jopa petäjiksi, siis korkeita, suoria, kookkaita mäntyjä. Mutta sinä kasvat täällä kalliolla ja muistutat niitä saariston käppyrämäntyjä, joita aivan erityisesti rakastan. Ymmärrän, että tässä ei aina ole kovin hauska asua hienosta näköalasta ja avoimesta valomäärästä huolimatta, tiedän, että pidät valosta. Hullua sanoa avoimesta valomäärästä, mutta tarkoitan sillä, että sinulla ei ole kilpailijoita tässä, tai teillä kahdella männynllä ja jälkikasvullanne ei ole muita kamppailemassa valosta.

Se mikä... haaste jonka, eräs haaste, jonka Catriona Sandilands esittää tutkijoille ja joka tietysti koskee osaltaan myös taiteilijoita, on tarkastella kasveja ei yleisellä tasolla, ei edes lajien tasolla, vaan tiettyssä paikassa tiettyinä aikana (Cielemecka & Szczygielska, 2019). Ja siihen tekisi mieli lisätä ainakin omalta kannaltani, että ei vain tiettyssä paikassa ja tiettyinä aikana vaan että te olette myös tietynlaisia yksilöitä, joilla on oma elämäntarinanne. Mutta Sandilands tietysti ajattelee enemmänkin ikään kuin kriittisestä näkökulmasta yrittäen ymmärtää ikään kuin millä tavalla kasvit ja väkivalta, kasvit ja politiikka ja ennen kaikkea kasvit ja kapitalismi liittyvät yhteen. Miten tiettyjä kasveja on tiettyissä olosuhteissa hyödynnetty tiettyillä tavoilla. Ja siitähän ei pääse mihinkään, että männyn ja ihmiset täällä ovat todella olleet läheisessä riippuvuussuhteessa ja ovat edelleenkin. Metsänviljely on kuitenkin pääasiallinen taloudellinen voimavara mitä Suomessa on, vaikka yhä enemmän ehkä viljellään kuusimetsiä. Mutta mänty on ollut jo kauan aikaa sitten, paitsi rakennusaine ja lämmitysaine, koska mäntyhalkoja on toki myös poltettu, niin lähde jopa ravintoon kun aikoinaan tehtiin peltuleipää männyn kaarnan alla olevasta osuudesta. Se ei kyllä ole mitään herkkua varmaankaan eikä erityisen terveellistä, se on hankala valmistaa niin, ettei siitä ole ihmiselle haittaa, mutta jopa ravintoa on siis saatu männynistä. En tiedä voisiko neulasista keittää teetä. Männyn pihkasta saisi kyllä purukumia, näin minulle on kerrottu.

Mutta itse ajattelen, minulla on vaikeuksia ikään kuin vastata siihen kriittisen ajattelun haasteeseen, jota nyt myös taiteilijoille on jo pitkään tarjottu. Siinä tutkijat ovat etevämpiä. Ja pikemminkin ehkä minun olisi syytä varoa, etten sorru samaan kuin mihin nykykapitalismi sortuu. Tai ei, ehkä sortua ei ole oikea sana vaan ajattelu, jota se laajamittaisesti hyödyntää, eli että kaikesta on otettava irti hyöty mitä niistä saadaan. Tiettyssä mielessä kun minä nyt tässä keskustelen sinun kanssasi ja äänitän puheeni ja kuvaan yhteisen keskusteluhetkemme minäkin yritän hyödyntää ja ikään kuin ottaa kaiken irti tästä tilanteesta. Ja sehän on tavallaan naurettavaa ja typerää kun pitäisi yrittää keksiä keinoja päinvastoin vastustaa kaiken hyödykkeeksi muuttamista. Enhän tietenkään ajattele tekemiäni videoita tai taideteoksia hyödykkeinä mutta eräänlaista hyödyntämistähän sekin

on. En kuitenkaan toivo, että kokisit tämän minun tapani lähestyä sinua hyödyntävänä tai ainakaan väheksyvänä millään tavalla, koska toivoisin voivani jollakin tavalla toimia vastavuoroisesti. Monet alkuperäiskansojen edustajat ja esimerkiksi Robin Wall Kimmerer (2013; 2021), joka on kirjoittanut männystä ja monista muistakin kasveista oman intiaanitaustansa huomioiden¹³, korostaa nimenomaan vastavuoroisuutta ja kiitollisuutta, sitä että ei oteta enemmän kuin mitä tarvitaan ja että annetaan jotakin vastalahjaksi. Ja mitä minä sinulle voisin antaa vastalahjaksi, se on hankala juttu. Mutta jollakin tavalla yritän lohduttaa sinua sillä ajatuksella, että vaikka en anna sinulle vastalahjaksi, niin laitan jotakin lahjaksi kiertoon ja sinä saat vastaavasti vastalahjasi, et suoraan minulta vaan joltain toiselta oliolta tässä elämän kiertokulussa. Ja se mitä minä voin antaa vastalahjaksi tästä tapaamisesta on tietysti tämä äänitys tai tämä videonauha, jos siitä syntyy jotakin kiinnostavaa jollekin toiselle olennolle.

Toinen asia, joka yhtäkkiä muistuu mieleeni siitä haastattelusta on ajatus kompostoitumisesta¹⁴ ja sukulaisuuksista. Koska samalla tavalla alkuperäiskansojen näkökulmasta on tärkeää mieltää, kunnioittaa esi-isää, mutta myös mieltää itsensä tulevaksi esi-isäksi ja minkälainen voisi olla hyvä esi-isä. Ja tämä on tietysti ilmastonmuutoksen takia erittäin ajankohtainen ja tärkeä kysymys: minkälaisen maailman jätämme jälkipolville. Minulla ei ole omia lapsia, joten minulla ei ole suoraan jälkipolvia, minä en voi olla hyvä esi-isä kirjaimellisessa, tai esiäiti, kirjaimellisessa merkityksessä. Mutta siinä kompostointiajatus tuleekin avuksi, koska minäkin tulen kompostoitumaan jollakin tavalla, tuhkana tai matojen ruokana tai miten sitten maadunkaan kun täältä aika jättää, niinkuin suomeksi sanotaan, kaunistellen kuvataan kuolemista. Mutta siis ihmisetkin ovat osa sitä kompostoitumisen kiertokulkua ja toimivat esi-isinä, esiäiteinä sillä tasolla. Ja siinä onkin sitten haastetta ajatella, että miten tulisi hyväksi kompostiksi eikä vaikkapa myrkkujen ja muovien lähteeksi. Mutta ehkä se on liian surullinen ajatus lopettaa tämä keskustelu, vaan pikemminkin mietin sitä, että toivottavasti tästä tulee jotakin, jota joku muu voi kuunnella. Ja toivottavasti sinä saat vastalahjaksi ravintoa sienirihmastojen kautta tai lannoitetta linnuilta tai mitä sitten tarvitsetkin, ehtymätöntä valoa auringosta. Kiitos tästä hetkestä, kiitos.

Kuten edellä sanotusta käy ilmi, en ole poistanut ”ikään kuin” välisanoja tai vastaavia, vaan olen säilyttänyt tekstin dokumentoivan luonteen ja myös sen vastaavuuden videotekoksen ääniraidan kanssa. Mikäli tekstiin suhtautuisi enemmän kenttämuistiinpanojen tapaan, tai muokkaisi sitä kirjalliseen suuntaan, voisi siitä oitis poistaa turhat välisanat.

Kaksi päivää myöhemmin vierailin männyn luona uudestaan.

9.8.2022

Päivää mänty, hauska nähdä taas. Tänään on leudompi sää, leudompi tuuli. Linnuista kuuluu enemmän ääntä kuin tuulesta. Ja aurinko paistaa melkein pilvettömältä taivaalta, tai sanoisinko että pilviä on paljon mutta ne ovat pieniä. Nyt on yhdeksäs elokuuta, tiistai, ja tulit tapaamaan sinua uudelleen koska enää vain muutamia päiviä minulla on aikaa olla täällä lähistöllä.

Luin tänään aamulla kiinnostavan tekstin, joka lähti liikkeelle pavuista, mutta päätyi sit-

13. Kimmerer on biologi ja ”Potawatomi Nation” kansalainen
<https://www.robinwallkimmerer.com/about>.

14. Sandilands nostaa esiin Jennifer Hamiltonin ja Astrida Neimanisin artikkelin Feminist Composting (2018) mutta korostaa myös kompostoinnin ymmärtämistä kirjaimellisesti biopoliittisena käytäntönä (Cielemecka & Szczygielska 2019, 14).

ten käsittelemään kasveja yleisemminkin (Parise & de Toledo 2019) ja mäntypuunahan olet tietysti kasvi siinä missä tässä vieressä kasvavat ruohotkin. Tai suolaheiniä taitavat olla. Siinä kerrottiin tutkimuksista, sekä eläinten että kasvien sähköisestä sisäisestä viestinnästä tai oikeastaan kaikkia eläviä soluja koskevasta sähköjännitteestä, toisin sanoin että solun sisäpuolinen ja solun ulkopuolinen sähköjännite on erilainen. Ja ihmisellä ja ilmeisesti monilla eläimillä tämä jännite johtuu natriumsuolojen pitoisuuksista, jos ymmärsin oikein, kun taas monilla kasveilla sama solun ja solun ulkopuolisen jännitteen välinen ero syntyy kalsiumin kautta, en kyllä oikein ymmärtänyt että miten. Mutta siis samalla tavalla kuin ihmisen hermot ja yleensä viestintä, solujen välinen viestintä, tapahtuu tämänomaisen sähkölatauksen muuttumisella, eli että solujen sisään päästetään positiivisesti latautuneita ioneita, vai mitä ne sitten ovat, ja sitten soluseinämä taas sulkeutuu ja tämä ikään kuin aallon lailla siirtyy solusta toiseen tämä latauksen muutos – niin vastaavalla tavalla tällaista latausten muutosta tai siirtymää tapahtuu kasveilla ja myöskin bakteereilla ja kaikella elollisella. Erityisesti mieleeni jäi ajatus siitä, että jos tämä lataus ikään kuin nollautuu, eli solun sisäisen ja solun ulkopuolisen latauksen välinen ero katoaa, niin se on samalla merkki siitä, että elämä katoaa. Eli se latauksen ero ja jatkuva vaihtelu ja muutos on se mikä on tunnusomaista elämälle. Mutta heidän näkökulmastaan kiinnostavaa oli nimenomaan se, että samantyyppiset sähköreaktiot, jotka aiheuttavat, jotka toimivat esimerkiksi ihmisten aivoissa ja joita aistiärsykkeet tuottavat tai muistot aikaansaavat, toisin sanoin että ihmisen aivotoiminta perustuu näihin sähköimpulsseihin – niin vastaavan tyyppisiä impulsseja, ei samanlaisia mutta vastaavan tyyppisiä sähköimpulsseja, on havaittavissa kaikilla kasveilla ja elävillä olennoilla. Ja silloin tietysti herää kysymys siitä, että jos ihmisen mieli, myös tietoisuus, mutta mieli ja aivotoiminta, ja kasvien sähköinen toiminta muistuttavat toisiaan niin paljon, eroista huolimatta, voitaisiinko silloin puhua kasvien mielestä. Ja nämä tutkijat jättivät kysymyksen avoimeksi mutta totesivat kuitenkin, että sitä ajatusta on turha sulkea pois, koska nykyään on jo tavallaan tieteellisesti todennettu, että kasvit muistavat ja oppivat ja tekevät päätöksiä suhteessa siihen informaatioon, mitä ne keräävät ympäristöstään ja niin pois päin.

Tietysti ihmisenä minä en pidä ajatuksesta, että koko mieleni, koko muistini, koko se mitä miellen itsekseni olisikin vain sähköreaktioita. Mutta ehkä luultavasti samalla tavalla sinä mänty pitäisit sitä hulluna ajatuksena, että sinun olemassaolosi keskeinen ulottuvuus olisi nimenomaan sähköimpulssien liike solusta toiseen. Mutta sen sijaan, että ajatteliisi tätä ikään kuin jonkinlaisena reduktionismina, että yritetään selittää elämä jotenkin kemian tai biokemian tai fysiikan avulla, niin ehkä pikemminkin voisi ajatella, että se samalla muistuttaa meitä siitä, että mieli tai järki tai ”mind”, ehkä mieli on paras käänös, on olemassa joka paikassa, kaikkialla. Se ei ole vain ihmisten ominaisuus tai korkeampien eläimien tai nisäkkäiden ominaisuus, vaan se on kaikessa elollisessa läsnä. Ja kuka tietää missä se elollisen ja elottoman raja kulkee, mutta kiinnostava ajatus oli se, että yksi raja on tuo sähköisen jännitteen puuttuminen. Oli aika hurjaa siirtymä tällaiseen, hetkinen, mikä se olikaan... samalla tavalla kun puhutaan biomista, tai esimerkiksi ihmisen mikrobiomista, niistä mikrobeista, jotka asustavat meissä ja esimerkiksi suolistossamme, niin puhutaan elektromista, eli että tietyllä oliolla on tietynlainen ikään kuin sähköjännitteinen kenttä tietystä tilanteesta ja elektromi, ”electrome”. Ja siinä on jotain viehättävää ajatuksena tietysti.

Mutta ennen kuin luin tämän tekstin niin eilen selailin kiinnostavaa artikkelia, joka oli maantieteilijän kirjoittama. (Lawrence 2021).¹⁵ Siis tavallaan, jos tämä sähköimpulssien

15. Luin Researchgate alustan kautta julkaistun ennakkoversion, *Progress in Human Geography* 2021, Vol 0, Nro 0, 1–23. Varsinainen julkaisu on vuodelta 2022.

tutkiminen papujen avulla oli mikroperspektiiviä solujen tasolla niin maantieteilijöiden kasvimaantiede on eräänlaista makrotasoa ainakin näin planeetan näkökulmasta. Ja se oli sikäli kiinnostava teksti, että siinä ikään kuin yritettiin yhdistää sitä tutkimusta mitä on tehty maantieteen piirissä nimenomaan kasveja koskien, puutarhanhoitoa, vieraslajien leviämistä ja vastaavia kysymyksiä. Ja toisaalta mitä on tehty kriittisen kasvitutkimuksen piirissä, joka usein on filosofisemmin tai humanistisemmin tai kulttuurintutkimuksen tapaan suuntautunutta. Siitä jäi mieleeni joku lause, jossa puhuttiin tavallaan, jonka lähökohtana oli ikään kuin [ajatus] kaupunkiluonnon ja maaseutuluonnon eroavuuksista, mutta jossa päädyttiin toteamaan, että tavallaan kaikkia kasveja koskee eräänlainen jännite, siis nyt ei sähköjännite vaan niinkun ajatuksellinen jännite, yhtäältä paikkaan kuulumisen ja paikkaan sitoutumisen ja toisaalta ympäristön luomisen ja muokkaamisen välillä.¹⁶ Koska tietystä mielessä sinäkin tässä kasvaessasi kalliolla ja levittäessäsi juuresi kallion pintaa pitkin etsiessäsi tukea erilaisista koloista olet ikään kuin ympäristösi tuote. Olet tämän paikan muotokuva, niin kuin Craig Holdrege (2013) ehkä sanoisi, elikkä todennat omassa ruumiissasi tämän paikan ja oman elämänhistoriasi tässä paikassa. Mutta samalla kuitenkin muokkaat ympäristöäsi koko ajan, ei vain tässä paikallisesti pudottamalla neulasesi ja käypsi ja tavallaan tarjoamalla rakennusainetta humusta varten, vaan myöskin tuottamalla happea paljon laajemmalle alueelle ja totta kai tarjoamalla leposijan linnuille tai ravintoa oraville ja vaikka mitä. Mutta siis, kuten Emanuele Coccia (2019) on todennut, kasvit luovat maailmansa, niinkuin kaikki elolliset. Elikkä tämä jännite ikään kuin paikan ilmentämisen ja maailman luomisen välillä on kiinnostava. Eikä vain männyn kannalta, vaan tietysti meidän ihmisten kannalta myöskin, vaikka helposti unohtamme oman paikallisuutemme ja paikkasidonnaisuutemme.

Hullua tulla tänne sinun luoksesi istumaan ja luennoimaan siitä, mitä olen juuri lukenut sen sijaan, että kuuntelisin mitä sinulla on minulle kerrottavaa. Mutta täällä tuntuu olevan nimenomaan linnuilla paljon kerrottavaa, ehkä ne valmistautuvat syysmuuttoihiin jo. Samassa artikkelissa (Parise & de Toledo 2019) muuten, jossa puhuttiin siitä elektromista ja sähköjännitteistä korostettiin myös sitä, että kasveilla ja siten myös teillä männnyillä ei ole pelkästään erittäin tarkka näköaisti, te aistitte hyvin erityyppiset valon suunnat ja valon värisävyt ja niin pois päin, vaan te myös kuulette. Ja se onkin arvoituksellista, että miten te kuulette, värähtelyinä tietysti, ihmisen korvakin värähtelee, mutta... elikkä että se on jo todennettua että kasvit myös kuulevat. Joten jossakin mielessä luultavasti kuulet myös minun puheeni. Tänä aamuna kun istuin ja esiinnyin kameralle toisen männyn kanssa noin puolisen kilometriä täältä sisämaahan päin, jalkojeni [päällä], sääriilläni kiipeili pieniä ötököitä, muurahaisiakin pienempiä. Ja mietin silloin, että onkohan sinun suhteesi minuun kun minä roikun oksallasi samanlainen kuin minun suhteeni noihin pieniin ötököihin, jotka tuskin aistin mutta kuitenkin silmilläni näin. Elikkä toivottavasti sinulle ei ole sen enempää haittaa minusta kun nojailen sinuun tai tässä kun nyt istun juurakollasi kuin minulla on siitä, että muurahainen kipittää kenkäni päällä. Kiitos joka tapauksessa tästä taas keskusteluhetkestä, vaikka tämä on tällaista monologia, mutta ihanaa, että jaksat kuunnella minua ja kaikkea hyvää sinulle jatkossa. Toivottavasti nautit loppupäivästä ja kiitos.

Tekstissä edellä olen lisännyt kahteen kohtaan jo litterointivaiheessa puuttuvan sanan hakasulkeisiin selvennykseksi, eli ”[ajatus] kaupunkiluonnon ja maaseutuluonnon eroavuuksista” ja ”jalkojeni [päällä]”. Nämä pienet lisäykset paljastavat, miten äänityksen lit-

16. Tätä ajatusta en Lawrence’n artikkelista löydä, ja epäilen, että olen voinut törmätä siihen jossakin toisessa tekstissä.

terointi on väistämättä tulkintaa, eikä sanoista aina saa kovin hyvin selvää. Sen takia teen sen mielelläni mahdollisimman pian äänittämisen jälkeen. Toki käytän usein apuna sane-luohjelmia, mutta ne eivät useinkaan toimi hyvin ulkotilassa ja niiden tekemä litterointi on joka tapauksessa tarkistettava ja korjattava.

Kahden päivän päästä keskustelin männyn kanssa viimeisen kerran.

11.8.2022

Tervehdys mänty, hauska nähdä taas, ja ehkä viimeistä kertaa ainakin vähän aikaan. Tänään tuulee taas vähän enemmän, joten yritän suojata mikrofonia parhaani mukaan. Tänäne tullessani mietin metsää, koska keskustelimme siitä, metsästä käsitteenä, mutta myös eräänlaisena kattokehyksenä erilaisille kiinnostuksenkohteillemme työryhmän kanssa, jonka kanssa olen täällä viettänyt aikaa. Mutta samalla ajattelin sinua, koska sinä kasvat ikäänkuin metsän reunalla. Vaikka näyttää siltä, että sinä ja kumppanisi olette täällä yksin kalliolla, juurenne levittäytyvät kyllä naapureihin tässä muutamana metrin päässä, josta alkaa varsinainen metsä. Ja metsässä kasvaa ensin joitakin koivuja ja toisia mäntyjä, mutta sitten valtaosa puustosta on itse asiassa vanhoja kuusia. Eikä metsä ole kovin laaja, se on itse asiassa tämän kallion ympärille kasvanut. Muu osa onkin sitten peltoa ja rantaniittyä, joka nyt on täynnä, täynnä hanhia, ja monia muitakin lintuja. Ne ovat oudon hiljaisia tänään, tai sitten tuuli tulee suunnasta, joka ei tuo niiden ääntä tänne.

Metsä on sikäli kiinnostava, että mieleen tulee Greta Thunbergin sosiaalisessa mediassa lanseeraama iskulause, en tiedä onko se häneltä kotoisin mutta hänen kauttaan siihen törmäsin, että metsää ei voi luoda. Voi istuttaa puita, mutta metsä on jotakin, joka kasvaa ajan kanssa itsestään ja se on tietyllä tapaa korvaamaton jos sen tuhoaa. Tottakai metsän voi kuvitella syntyvän uudestaan, mutta se vie aikaa. Mutta tiedämme toki, että ilman puita ei ole metsää ja Suomessa aina varoitetaan, että pitää varoa ettei sokeudu, eikä näe metsää puilta. Mutta minä olen aina ajatellut, että me olemme sokeutuneet niin, että näemme vain metsän emmekä puita. Näemme vain resurssin, emmekä niitä eläviä olentoja, jotka sen muodostavat. Mutta tietyllä tapaa sinä olet tietysti itsessäsikin jo monikollinen, ilmeisesti, joten tietyllä tapaa on ehkä hullua että puhuttelen sinua sinuna, vaan minun pitäisikin sanoa te.

Mieleeni tuli moniakin kysymyksiä juuri tästä puhuttelemisesta¹⁷, koska sain eilen illalla palautetta vanhasta tekstistä, oikeastaan videoesseyestä, joka on rakennettu männylle kirjoitetun kirjeen ympärille, kirjeen, jonka kirjoitin marraskuussa kaksi vuotta sitten Örön saarella, männylle siellä, ja vielä englannin kielellä (Arlander 2023). Ja siinä kirjeessä pohdin juuri tätä sanojen kohdistamisen ajatusta, että mitä se tarkoittaa, että nyt puhun sinulle. Tavallaan sinun kanssasi kylläkin, mutta tähän on sinulle puhumista koska sinä et vastaa minulle tällä kielellä, jota minä nyt käytän. Ja on hyvin epätietoista vastaatko oikeastaan tai yritätkö vastata millään kielellä. Voihan olla, että yrität ja minä vaan en kuule, koska olen niin uppoutunut omaan puheeseeni ja omiin ajatuksiini. Mutta paitsi tämä ikäänkuin... ja niin, se ajatus siitä, että puun, siis sinun puhuttelemisesi olisi jotenkin reilumpi tapa lähestyä sinua kuin se, että puhuisin sinun nimissäsi tai puhuisin sinusta muille, tai ikäänkuin ottaisin, esiintyisin sinuna, kuten esittävässä taiteissa joskus tehdään. Mutta tietysti puhuttelemisessa on omat ongelmansa.

Tavallaan se, että puhuttelen sinua on klassinen esimerkki, jota filosofi, aikanaan paljon lainattu filosofi Martin Buber (1937) käyttää, ajatusta puun kohtaamisesta. Voiko puun kohdata sinuna eikä jonakin esineenä, siis oletko ”sinä” vai oletko ”se”. Ja kun minä käytän

17. Puulle puhuessani en tullut ajatelleeksi puhuttelu-sanana negatiivisia merkityksiä. Kuten eräs lukija totesi, tässä tapauksessa voisi ehkä paremminkin puhua ”puhuttelemisesta”.

sinusta pronomiinia sinä ja yritän ajatella, että puhuttelen sinua, luon ikäänkuin meidän välillemme minä-sinä -suhteen, joka on vastavuoroinen jo perusolemukseltaan. Tätä ajattelua jatkaa toinen juutalaisfilosofi¹⁸ Erazim Kohák (1993), joka ilmeisesti osittain analyttisen filosofian hengessä, kielifilosofian hengessä puhuu siitä, että mitä on puhua puille ja miksi se on tärkeää filosofisesti. Ja hän korostaa sitä, että tapamme puhua asioista vaikuttaa siihen, miten me ymmärrämme asiat. Elikkä jos puhumme männyistä elävinä olentoina suhtaudumme niihin toisin, ja elollisiin olentoihin yleensä toisin, kuin jos puhumme niistä biologisina mekanismeina tai kemiallisina prosesseina tai ympäristöönsä automaattisesti reagoivina organismeina tai mitä nyt sitten tapoja halutaankaan käyttää. Toisin sanoen hänen pointtinsa on, että on merkitystä, on väliä sillä, miten me puhumme. Ja sehän tietysti on aika järkeenkäypä ajatus, koska kieli muokkaa ajatteluumme niin vahvasti.

Mutta siihen sitten tekisi mieli lisätä, että kyllä, sillä on väliä mitä me puhumme, mutta yhteys meidän välillämme, siis sinun välilläsi mänty, ja minun välilläni, joka tässä nyt nisäkkäänä istun, ei ole pelkästään symbolisella sanojen tasolla, vaan me olemme yhdessä myös ruumiiden välisesti tai ylituumillisesti, ”trans-corporeally” niinkuin Stacy Alaimo (2010) sanoisi, feministi ympäristötutkija, joka luo termin ruumiiden välinen tai ”trans-corporeal” juuri kuvaamaan sitä ajatusta, että meillä ei ole tiukkoja rajoja, me olemme läpäiseviä. Happimolekyylit ja hiilidioksidimolekyylit ja radioaktiiviset aallot, kaikki, eikä pelkästään molekyylitasolla vaan mikrobit ja elolliset oliot, me vaihdamme niitä keskenämme. Emme ole ikäänkuin eristäytyneitä ympäristöstä vaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Ja se tarkoittaa sitä, että meillä on myös ikäänkuin materiaallinen yhteys. Vaikka tässä nyt puhun kanssasi mutta hengitykseni kautta ja sinun hengityksesi kautta ja tämän tuulen kautta me vaihdamme kemiallisia osatekijöitä koko ajan.

No, juurihan vetosin siihen, että Kohákin mielestä meidän ei pitäisi yrittää puhua välttämättä kemikaalitasolla tai molekyylitasolla tai ymmärtää yhteyttämme ainoastaan sillä tasolla vaan nähdä myös kielen symboliset merkitykset. Mutta ne eivät tietenkään sulje toisiaan pois. Olennaista on kuitenkin se, että se, että tässä istun sinun luonasi ei ole pelkästään symbolista vuorovaikutusta tai ikäänkuin ajatuksen tasolla tapahtuvaa lähestymistä vaan myös materiaalista ja siinä mielessä faktista vuorovaikutusta. En tiedä, keskusteluissamme puhuimme myös ikäänkuin metsän parantavista voimista, jotka ovat nyt paljon puheen alla. Ja mieleeni tuli silloin ajatus siitä, miten ennen vanhaan sanatoriot, tuberkuloosiparantolat, rakennettiin mäntymetsiin. Eli voihan olla, että tässä kun hengitän paitsi mereltä tulevaa raikasta ilmaa myös sinun puhdistamaasi ja kemiallisilla yhdisteillä kyllästäväsi ilmaa sillä on minun hengitykseeni parantava vaikutus. Nyt näen, että tänne on tulossa muitakin ihmisiä ihastelemaan maisemia, joten ehkä päätän keskustelumme tähän, ilman että olen antanut sinulle ensimmäistäkään suunvuoroa. Anteeksi tämä tökeryyteni mutta kiitos siitä, että taas kuuntelit minua. Ja kaikkea hyvää sinulle jatkossa. Kiitos.

Nämä kolme keskustelua, videoteosta ja podcast-jaksoa kertovat ensinäkemältä enemmän männyistä ja siitä, mitä kirjoittaja sattui lukemaan elokuussa 2022 kuin kirjoittamisesta taiteellisen tutkimuksen kontekstissa. Niitä yhdistää alussa esiteltyyn, kirjoitettuun kirjeeseen eräänlainen luonnosmaisuuus, tai jopa esityksellisyys. Ne on ajateltu ja muotoiltu siinä hetkessä, siihen muotoon kuin mitä ne ovat sillä hetkellä saaneet. Siksi myös niiden

18. Kohákin Buberiin yhdistävän uskonnon mainitseminen on turhaa, mutta käytin ilmaisua puhuessani, joten en poista sitä tästä.

esittäminen tässä sellaisenaan on mielekästä. Litteroidessa olen mahdollisesti korjannut joitakin kirjoitusvirheitä, jopa lisännyt puuttuvan sanan hakasulkeissa, mutta periaatteessa tekstit ovat sensuroimattomia, eräänlaisia performanssidokumentteja, ja poikkeavat siten teksteistä, joita yleensä luemme. Useimmiten kirjoittaminen mielletään monivaiheiseksi prosessiksi, ja parhaimmillaan teksti voi olla huolellisesti työstettyä siten, että ensimmäisessä vaiheessa kirjatut ajatukset ja huomiot muotoillaan seuraavissa vaiheissa tiiviimpään ja lukijaystävällisempään muotoon. Nämä esimerkit kuitenkin korostavat yhtäältä kirjoittamisen ja ajattelun yhteyttä, eräänlaista suhteellista spontaaniutta, ja samalla puhuttelun kohteen, lukijan, kuulijan, tässä tapauksessa männyn, keskeisyyttä. Taiteellisenä praktiikkana tämä spontaanius kömpelyksineen kaikkineen on eräänlainen arvo, joka kytkee ne performanssin perinteeseen. Toki katsoja tai kuulija (ehkä jopa lukija) voi ymmärtää männyn edustajakseen, eräänlaiseksi välittäjähahmoksi, kuten eräs videokatse-
lija, joka totesi palautteessaan, että mänty toimi hyvin ”välittäjänä” jonka kautta hän koki itse tullessa puhutelluksi.

Taiteellisen tutkimuksen näkökulmasta tämän kaltaisen kirjoittamisen voi nähdä materiaalin tuottamisena, ja sen voi rinnastaa kenttämuistiinpanoihin, joita tuotetaan reflektoinnin tueksi. Tietyllä tapaa esityksellinen tilanne kameran edessä luo intensiteetin, joka auttaa tuottamaan huomioita ja ideoitakin. Ja kuten taiteellisen tutkimuksen kohdalla usein, sama video tai teksti voi toimia sekä tutkimustuloksena että tutkimusaineistona tilanteen mukaan (Arlander 2017b). Ydinfysikoiden tapaan myös taiteilijatutkijat ovat sokeutuneet niiden ilmiöiden tuottamiseen, joita he tutkivat tai käyttävät tutkimuksessaan. Useimmissa tutkimusperinteissä olisi ongelmallista, elleivät tutkimusaineisto, tutkimusmenetelmät ja tutkimustulokset olisi helposti eroteltavissa. Taiteellisen tutkimuksen piirissä on yleistä, että taiteilijatutkija sekoittaa tutkimuksensa kohteen, menetelmän ja tuloksen. Tämä ei ole niin outoa kuin voisi kuvitella. Kuten fyysikko ja queer-teoreetikko Karen Barad (2007) on todennut, maailma ei koskaan voi hahmottaa itseään kokonaan, vaan se voi ainoastaan oppia tuntemaan osia ”itsestään” erilaisten toiminnallisten leikkausten, erilaisten erottelujen avulla.¹⁹ Emme voi nähdä tai katsella kaikkea samanaikaisesti. Vain osa maailmasta voi tulla käsitettäväksi itselleen kerrallaan, sillä toisen osan maailmasta on oltava se osa, josta se erottuu.²⁰ Barad korostaa, että ei ole olemassa selkeää jakoa subjekteihin ja objekteihin, vaan toiminnallinen leikkaus niiden välillä tehdään joka kerta uudestaan. Mikä on osa mittausapparaattia ja mikä on osa mitattavaa kappaletta, voi vaihdella tapauskohtaisesti tai tilanteesta toiseen. Vastaavasti myös kysymys siitä, mikä on taiteellisen tutkimuksen aineistoa tai materiaalia ja mikä on tulosta tai tuotosta, ratkaistaan tapaus- ja tilannekohtaisesti. Kun julkaisen videot ja podcast-jaksot keskusteluitani männyn kanssa, ne ovat osaltaan tutkimustuloksia. Mutta nyt palatessani teksteihin ja vertailllessani niitä kirjoittamaani kirjeeseen, ne ovatkin aineistoa.

Puiden puhuttelemiseen kirjoittamalla tai puhuen liittyy monia ongelmia, ja voidaan myös kysyä, miksi kamera on tarpeen todistajana, miksi esityksestä tarvitaan audiovisuaalinen dokumentti, videoteos? Ja miksi vielä podcast-jaksokin? Eikö tilanteesta jäävä teksti

19. "[T]he world can never characterize itself in its entirety; it is only through different enactments of agential cuts, different differences, that it can come to know different aspects of 'itself'." (Barad 2007, 432, alaviite 42.)

20. "Only a part of the world can be made intelligible to itself at a time, because the other part of the world has to be the part that it makes a difference to." (Barad 2007, 432, alaviite 42.)

itsessään riitä todisteeksi tapahtumasta? Saattaa olla, että nimenomaan äänitys toimii tässä tapauksessa videoita paremmin, vaikka se entisestään häivyttää männyn osuutta, kun puu ei ole edes visuaalisesti läsnä. Sinänsä podcast-muotoa venytetään tässä äärimmilleen, sillä oletuksena on journalistinen keskustelu, jossa podcast-emäntä houkuttelee vieraansa puhumaan itselleen tärkeistä aiheista. Sen sijaan näissä keskusteluissa männyt tuskin saavat suunvuoroa, kun emäntä vuodattaa niille sydäntään. Erityisesti tekstin muodossa yksinpuheluiden luonne nimenomaan sellaisina korostuu, kun audiovisuaalinen informaatio ei täydennä tilannetta. Sen suhteen kirje ja keskustelut eroavat ratkaisevasti toisistaan. Öron mänty on kuvattu etäältä, sen ympäristökin mahtuu mukaan mutta ihmishahmon tuskin erottaa (kuva 1.). Silakkarin männystä näkyy vain osa rungosta ja ihmishahmo on pääosassa etualalla (kuvat 2–4).

Kun teksti erotetaan teoksesta ja sen sisältämästä audiovisuaalisesta informaatiosta, kuten tässä, voi kysyä onko kyse enää samasta tekstistä lainkaan. Oma lukijan kokemukseni yllätti, sillä muisto kuvaus- ja äänitystilanteiden kokemuksista ei ollutkaan hallitseva, eikä mielikuva editoiduista videoteoksista juurikaan vaikuttanut lukukokemukseen. Kirjoitetun tekstin tarjoama mahdollisuus miettiä lukemaansa omassa tahdissa avasi niihin pikeminkin uuden ulottuvuuden. Tekstit pelkästään teksteinä ensimmäistä kertaa kohtaavan lukijan kokemus on tietysti toinen, ja sitä voin vain arvailla. Siinä toteutuu eräs kirjoituksen ja jaetun tekstin erityispiirteistä – lukija voi parhaassa tapauksessa kuvitella näkevänsä ja kuulevansa mitä hyvänsä.

Käytännössä kuuntelemisella on kuvaustilanteissa tärkeämpi osuus kuin mitä tallenteista, videokuvista, äänityksistä tai varsinkaan teksteistä käy ilmi. ”Kasvien kuunteleminen tuo meidät ulos itsestämme, ulos päästämme ja hermoverkostoistamme. Se työntää meidät pohtimaan maailmaa vaihtoehtoista, ruumiillisista näkökulmista. [...] On monta tapaa kuunnella kasvia – virittäytyä, ja katso mitä kuulet” (Lawrence 2021, 15).²¹ Kehotus on paikallaan, koska kuten niin monissa yhteyksissä, tässäkin tekijän kokemus ja teoksen katsojan/kuulijan/lukijan kokemus poikkeavat toisistaan. Ja kun aika kuluu, ero kasvaa edelleen...

Tätä tekstiä viimeistellessä sain yllättäen mahdollisuuden viettää viikon Örossä, enkä voinut vastustaa kiusausta vierailta saman männyn luona, jolle kirjoitin alussa esitetyn kirjeen. (Kuva 5.) Tämäkin video löytyy RC-alustalta.²² Kylmän sään takia sanelin kirjeeni, joka näin toteutui jonkinlaisena kirjoittamisen ja puhumisen välimuotona, eräänlaisena epilogina näille mietteille mäntyjen kanssa.

[Örö 27.11.2023]

Rakas mänty, hauska nähdä taas. Taas? Toisen kerran, koska viimeksi tavatessamme istuin tässä kyllä, mutta – ja suurin piirtein samaan aikaan vuodesta marraskuussa kolme vuotta sitten. Tuskin muistat minua. Ymmärrän hyvin. Täällä käy luultavasti ihmisiä silloin tällöin ja miten sinä nyt meidät erottaisit. Kolme vuotta sitten kirjoitin sinulle kirjeen tässä rungollasi istuen mutta tänään on liian kylmä, joten yritän sanella tämän kirjeen.

21. ”Listening to plants takes us out of ourselves, out of our heads and our neural networks. It pushes us to consider the world from alternative, embodied perspectives. [...] There are many ways to listen to a plant – attune yourself, and see what you hear.” (Lawrence 2021, 15.)

22. Reunion with Örö Pines (sivun alaosassa).

<https://www.researchcatalogue.net/view/1323410/2402988>.

Kuva 2. *Silakkarin männylle 1.* Videostillkuva. Kuva: Annette Arlander.

Kuva 3. *Silakkarin männylle 2.* Videostillkuva. Kuva: Annette Arlander.

Ja ehkä se tavoittaa sinut itse asiassa paremminkin koska luultavasti pystyt rekisteröimään ääneni ainakin jonkinlaisina värähtelyinä. Silloin kolme vuotta sitten tulin tänne luoksesi osana hanketta, jonka nimi oli *Kohtaamisia huomattavien ja huomaamattomien puiden kanssa*²³. Ja se lähti siitä oletuksesta, että vaikka meitä varoitetaan, että emme näe metsää puilta niin tosiasiaa nykypäivänä me emme näe puita metsältä. Toisin sanoen metsä on meille resurssi eikä niinkään yksittäisten puiden yhdessä monien muiden lajien kanssa muodostava ekosysteemi tai maailma. Silloin olin innostunut australialaisen ekofeministin Val Plumwoodin (2003) ajatuksista, että meidän pitäisi poistaa tai vähentää

23. *Kohtaamisia huomattavien ja huomaamattomien puiden kanssa* <https://www.uniarts.fi/projektit/kohtaamisia-huomattavien-ja-huomaamattomien-puiden-kanssa/>.

Kuva 4. Silakkarin männylle 3. Videostillkuva. Kuva: Annette Arlander.

kolonisoivaa suhdettamme luontoon. Ja hän analysoi sitä nimenomaan kolonialistisiin suhteisiin liittyvillä ajattelumalleilla, joista yksi on jyrkkä jako meidän ja niiden tai heidän tai noiden välillä, siis ylitsepääsemätön juopa, joka tekee valtavan eron. Ja että kaikki ne tai nuo tai ne muut ovat kaikki samanlaisia, stereotyyppisiä eivätkä yksilöitä. Ja tähän pätee aika hyvin suhteessamme esimerkiksi puihin. Ei tarvitse kuin kävellä tasalaatuisessa talousmetsässä havaitakseen, että yksittäiset puut eivät tee metsää. No sinä kasvat tässä Öron pohjois- tai oikeastaan luoteisrannalla kivikossa, ja matkaa naapurimäntyihin on melko lailla, joten toki sinut on helppo ymmärtää yksilöksi. Mutta toisaalta voidaan ehkä ajatella, että oletkin oikeastaan kollektiivi, monien eliöiden yhteistyön summa niin kuin oikeastaan ihmisetkin ovat. Ennen tänne tuloani aamulla luin Niina Sääskilahden (2022) tekstiä kuuntelemisesta kirjoittamisen lähtökohtana, jossa hän käytti Pauline Oliverosin²⁴ syväkuuntelemisen menetelmää työpajassa, jossa hän pyysi ihmisiä kirjoittamaan kokemuksistaan. Ja kuunteleminen ajatuksena on todella kiinnostava. Millä tavalla voisit kuunnella sinua paremmin? Oma tarpeeni puhua tai kirjoittaa sanelemalla on niin päällekkävyä, outoa kyllä, että harvoin maltan kuunnella sinua kunnolla. Haluan yrittää sitä tulevaisuudessa joko sinun kanssasi tai sitten muiden mäntyjen kanssa osana nykyistä hankettani *Miittää mäntyjen kanssa, Pondering with Pines, Funderar med furor*,²⁵ joka osittain sai alkunsa täällä Örössä teidän ihanien Öron mäntyjen inspiroimana. Mutta kuunteleminen nyt, siihen tuuli on liian kylmä, vaikka se tuleekin koillisesta eikä osu tähän ihan suoraan, joten sanon sinulle vain hyvää jatkoa ja toivottavasti et kärsi pakkasista, mutta näytät voivan hyvin. Hyvää vuoden loppua ja hyvää uutta vuotta. Ja kiitos tästä hetkestä rungollasi. Voi hyvin.

[AA]

24. Oliveros, Pauline. <https://paulineoliveros.us>.

25. *Pondering with Pines – Miittää mäntyjen kanssa – Funderar med furor* <https://www.uniarts.fi/projektit/miittii-mantyjen-kanssa/>.

Kuva 5. Rakas mänty. Videostillkuva. Kuva: Annette Arlander.

Lähdeluettelo

- Alaimo, Stacy 2010. *Bodily Natures. Science, environment, and the material self*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.
- Arlander, Annette 2017a. Taiteellinen tutkimus ja monimuotoistuvat tekstit. Teoksessa Emilia Karjula ja Tiina Mahlamäki (toim.) *Kurinalaisuutta ja kuvitelmiä. Näkökulmia luovaan tietokirjoittamiseen*. Turku: Tarke kustantamo, 164–183.
- 2017b. Data, Material, Remains. Teoksessa Mirka Koro-Ljungberg, Teija Löytönen & Mark Tesar (toim.), *Disrupting Data in Qualitative Inquiry. Entanglements with the Post-Critical and Post-Anthropocentric*. Peter Lang Publishing, 171–182.
- 2022a. *Performing and Thinking with Trees*. Art theoretical writings from the Academy of Fine Art 15, University of the Arts Helsinki. <https://taju.uniarts.fi/handle/10024/7666>.
- 2022b. Kasvien performanssit: kasvit, esittäminen ja esiintyminen kasvien kanssa. Teoksessa Jukka Mikkonen, Sanna Lehtinen, Kaisa Kortekallio & Noora-Helena Korpelainen (toim.), *Ympäristömuutos ja estetiikka*. Suomen Estetiikan Seura ry, Helsinki, 470–497. <https://doi.org/10.31885/9789526996103>
- 2023. Writing with a Pine: Addressing a Tree as Audience. *Näyttämö ja Tutkimus*, Vol. 9, 103–120. <https://journal.fi/teats/article/view/127615>.
- Barad, Karen 2007. *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Durham: Duke University Press.
- Buber, Martin 1937. *I and Thou*. Translated by Ronald Gregor Smith. Edinburgh: T. & T. Clark.
- Cielemecka, Olga & Marianna Szczygielska 2019. Thinking the Feminist Vegetal Turn in the Shadow of Douglas-Firs: An Interview with Catriona Sandilands. *Catalyst. Feminism, Theory, Technoscience* Vol. 5. Nro 2, 1–19.
- Coccia, Emanuele 2019. *The Life of Plants. A Metaphysics of Mixture*. Translated by Dylan J. Montanari. Cambridge: Polity Press.
- Cocker, Emma, Alexander Damianisch, Lena Séraphin & Cordula Daus (toim.) Language-based Artistic Research Group. Society for Artistic Research Special Interest Group. <https://www.researchcatalogue.net/view/835089/835129>.

- Hamilton, Jennifer & Astrida Neimanis 2018. Composting Feminism and Environmental Humanities. *Environmental Humanities* Vol. 10. Nro 2 (November 2018).
- Haraway, Donna J. 2016. *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*. Durham & London: Duke University Press.
- Holdrege, Craig 2013. *Thinking like a Plant: A Living Science for Life*. Lindisfarne: Steinerbooks Inc.
- Kimmerer, Robin Wall 2021. White Pine. Teoksessa John C. Ryan, Patrícia Vieira & Monica Gagliano (toim.), *The Minds of Plants. Narratives of Vegetal Intelligence*. Santa Fe & London: Synergetic Press, 423–431.
- 2013. *Braiding Sweetgrass: Indigenous Wisdom, Scientific Knowledge and the Teachings of Plants*. Minneapolis: Milkweed Editions.
- Kohák, Erazim 1993. Speaking to Trees. *Critical Review* Vol. 6, 317–88.
- Koistinen, Aino-Kaisa, Henna Laininen, Risto Niemi-Pynttäre, & Nina Sääskilahti 2022. Ehdotuksia luovan kirjoittamisen ympäristöpedagogiikaksi. *Joutsen/Svanen* 2022, 83–97.
- Lawrence, Anna 2022. Listening to plants: Conversations between critical plant studies and vegetal geography. *Progress in Human Geography* Vol. 46. Nro 2, 629–651.
- Marder, Michael 2017. To Hear Plants Speak. Teoksessa Monica Gagliano, John C. Ryan & Patrícia Vieira (toim.), *The Language of Plants: Science, Philosophy, Literature*. Minneapolis London: University of Minnesota Press, 103–125.
- 2015. The Place of Plants: Spatiality, Movement, Growth. *Performance Philosophy*, Vol. 1 (2015), 185–194. <https://www.performancephilosophy.org/journal/article/view/28>.
- 2013. *Plant-Thinking: A Philosophy of Vegetal Life*. New York: Columbia University Press.
- Oliveros, Pauline n.d. <https://paulineoliveros.us>.
- Parise, André G. & Gabriel R.A. de Toledo. 2021. Bean. Teoksessa John C. Ryan, Patrícia Vieira & Monica Gagliano (toim.), *The Minds of Plants. Narratives of Vegetal Intelligence*. Santa Fe & London: Synergetic Press, 31–40.
- Plumwood, Val 2003. "Decolonizing Relationships with Nature." Teoksessa William Mansfield Adams & Martin Mulligan (toim.), *Decolonizing Nature Strategies for Conservation in a Post-Colonial Era*. London: Earthscan Publications, 51–78.
- Pollan, Michael 2002. *The Botany of Desire: A Plants'-eye View of the World*. London: Bloomsbury Publishing.
- Schraffenberger, Jeremy 2016. Our Discipline: An Ecological Creative Writing Manifesto. *Journal of Creative Writing Studies* Vol. 1 [2016]. Nro 1, Art. 9, 1–5.
- Sääskilahti, Niina. 2022. Kuuntelukirjoittaminen: Ihmistä suhteellistavia harjoituksia. Teoksessa Heidi Björklund, Kaisa Hiltunen, Jenna Purhonen, Minna Rainio, Nina Sääskilahti & Antti Vallius (toim.), *Luontosubteiden luonto. Taitteentutkimuksen ja ekologian näkökulmia*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 133. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto, 207–233.
- Tsing, Anna Lowenhaupt 2015. *The Mushroom at The End of the World – On the possibility of life in capitalist ruins*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Tsing, Anna Lowenhaupt, Heather Swanson, Elaine Gan & Nils Bubandt (toim.) 2017. *Arts of Living on a Damaged Planet: Ghosts of the Anthropocene*. Minneapolis: University of Minnesota Press.